

GRŠKA ANTOLOGIJA: IZBOR HELENISTIČNIH EPIGRAMOV*

PREVEDLA JELENA ISAK KRES

ALKAJ iz Mesene (ok. 200 pr. n. št.)

Kdo te, ujetnik, tako brezbožno je vklenil v okovje,
kdo ti je roki trdno zvezal za hrbtom navzkriž
in zasnoval tvoj obraz ves umazan? Kje lok je okretni,
fanteke, kje trpki je tul, poln plamenečih puščic?
Tisti kipar, ki je tebe, ki vnemaš s strastjo še bogove, 5
v takole past prignal, ta se je mučil zaman.
(AG 16.196)

ANITA iz Tegeje (ok. 300 pr. n. št.)

Nič se več ne bom radostil na plovnih valovih
in se iz morskih globin z vratom poganjal navzgor,
nikdar več prhal vzdolž vesel ob ladji z olepšanim kljunom
ter se pri tem veselil svoje podobe na njem:
vode škrlatne morjá so me vrgle na suho obalo, 5
tu na obrežju ležim, v drobčenem pesku, delfin.
(AG 7.215)

ANTIFAN (po l. 100 pr. n. št. in pred koncem 1. st. n. št.)

Rod nadležni gramatikov, Muzi, ki drugim pripada,
ruvate splet korenin, molji, v osatu doma,
madeži vélikih, vi, ki se radi bahate z Erino,¹
pusto, pedantno gorjé, bedni Kalimaha psi,

* Celotni prevod izbora helenističnih epigramov, izbranih povečini iz *Grške antologije*, bo izšel pod naslovom *Antologija helenističnega epigrama* v seriji »Poezije« (KUD Logos).

¹ Erino so aleksandrinski pesniki zelo cenili.

mrak ste za dečke, ki komaj začenjajo, smrt za poete, 5
proč, uši, ki našro vse, kar prijetno zveni.
(AG 11.322)

ANTIPATER iz Sidona (1. st. pr. n. št.)

Tkalski čolniček, ki zjutraj zapoje ob lastovic petju,
ki kot vodomec pojoč v statvah Atene slovi,
zraven brenčeče vreteno, z glavó navzdol obteženo,
– urni predilec je to, prede nasukano nit –
ter navitke s košarico, tisto, ki preslico ljubi, 5
váruje prejo in nit, spretno izdelano z njo,
Díokla dobrega delavna hči, Telezíla marljiva,
dala je v dar gospe devi, zaščitnici tkalk.
(AG 6.160)

ANTIPATER²

Tri vrstnice, ki znajo napresti pretanjšano prejo,
tanko kot nit pajčevin, Paladi dale so v dar:
Demo košarico, dobro spleteno, Arsínoa pridno
preslico, takšno, ki z njo lično nasuka se nit,
slavca med tkalci, umételen tkalski čolniček, Bakhilis, 5
niti, spredene lepo, z njim je ločila lahko.
Vsaka od njih je izbrala povsem brezgrajno življenje,
vsaka si z lastno rokó, tujec, služila je kruh.
(AG 6.174)

ARHIAS (negotova datacija, domnevno iz aleksandrinskega obdobja)

Prej si sedel na zelenih poganjkih bohotnih borovcev,
v senčnatih pinijah, kjer krošnja na vrhu se pne,
tkal si, cvrčeči škržat, skozi svoj nežnokrili životec
spev, ki pastirjem je bil ljubši kot lirin napev.
Zdaj pa nad tabo kraljujejo mravlje, živeče ob poti, 5
Had te zagrnil je v skrit, nikdar še videni kot.

² Poleg Antipatrovega imena v *Grški antologiji* ni druge označbe, lahko da je avtor Antipater iz Sidona, morda pa tudi Antipater iz Tesalonike (1. st. n. št.).

To, da si bil ujet, je dopustno: še kralju med pevci³
smrtno zadale so past zanke iz ribiških mrež.
(AG 7.213)

ASKLEPIAD s Samosa (3. st. pr. n. št.)⁴

Vino dokaže ljubezen: Nikagora jo je zanikal,
vendar je bil razkrit zarádi mnogih zdravic.
Jokal je, kinkal je, svoj pogled proti tlom je obračal,
pa tudi venček mu ni trdno na glavi obstal.
(AG 12.135)

DAMAGET (ok. 200 pr. n. št.)

O Artemis, ki lok poseduješ in močne puščice,
tebi je kodrček svoj tukaj pustilo dekle,
hči Ptolemaja, Arsínoa, v blago dišečem svetišču,
dar si odstrigla je ta z ljubko nakodranih las.⁵
(AG 6.277)

DIONIZIJ iz Kizika (kmalu po 200 pr. n. št., negotova datacija)

Ni te slabilna bolezen ugasnila, marveč le blažja
starost, da v snu, ki je vsem sojen, si mirno zaspal,
potlej ko vse si domislil do skrajnosti. O Eratosten,
ni očetni te grob v rodni Kireni sprejel,
sin Aglája, a tu, na Protejevem morskem obrežju,⁶ 5
kjer si zdaj pokopan, tuji deželi si ljub.
(AG 7.78)

³ Homerju, ki ni znal odgovoriti na vprašanje o ulovu otrok na Iosu. O tem epigram Alkaja iz Mesene (AG 7.1).

⁴ Teokritov prijatelj (prim. *Id.* 7).

⁵ Mišljen je Ptolemaj I.

⁶ V Aleksandriji.

DIOSKORID (3./2. st. pr. n. št., verjetno iz Egipta)

Tole, o človek, je Sofoklov grob: ta sveti je prostor
meni, ki sem posvečen, v skrb bil zaupan od muz.⁷
On je, ko sam sem, doma iz Fliunta, še hodil po trnju,
mojo podobo lesa hrasta predelal v zlato
in me oblekel v pretanjšan škrlat: a brž ko je umrl, 5
v plesu ustavil sem tu svojo okretno nogó.
»Srečnež, kako prelep položaj! Iz katere je igre
maska ostriženih las, ta, ki držiš jo v rokah?«⁸
Rečeš lahko »Iz Antigone,« rečeš lahko »Iz Elektre,«
res je, oboje drži, vsaka od njiju je vrh! 10
(AG 7.37)

DIOTIM (morda iz Mileta, 3. ali 4. st. pr. n. št.)

O prinašalka luči, rešenica, na Polisa zemlji
stoj in svojo mu daj milo, Artemida, luč,
njemu in rodu njegovemu, to je za tebe preprosto,
saj od Zevsa zelo dobro pravico pozna.⁹
Tale pa gaj, Artemida, samih Harít naj bo vreden, 5
cvetje naj boža dotik njihovih lahnih sandal.
(AG 6.267)

ERIKIJ iz Kizika (1. st. pr. n. št.)

Blaženi Sofokles, večno naj senčnati zastor bršljana
z nežno nožico čez tvoj zloščen nagrobnik se pne,
večno okrog naj rojijo iz bika rojene čebele,¹⁰
med, s Himeta doma, v dar ti na grob naj kaplja,
da bi ti vedno na atiške tablice tekel sijoči 5
vosek! In vselej poslej kodre pod venci imej!
(AG 7.36)

⁷ Govori kipec Satira.

⁸ Lasje so ostriženi zaradi žalovanja.

⁹ Dobesedno »tehtnico ravne (=prave) pravice«. Polis je bil pravnik.

¹⁰ Čebele, rojene iz mrtvega bika, so morda povezane z grškim mitom o Aristaju že pred Vergilijem. Bugonijo omenja sam Sofokles (fr. 879), srečamo pa jo tudi pri avtorjih iz helenističnega obdobja. Vendar čebele, rojene iz mrtve živali ali celo človeka, nastopajo tudi že prej, npr. v znani zgodbi o Samsonu (*Sodniki* 14) ali pri Herodotu 5.114. Bugonijo številni avtorji povezujejo z Egiptom.

EVFORION (3. st. pr. n. št.)¹¹

Ko Evdoksos je prvokrat lepe lase si odrezal,
Fojbu posvétel je s tem svojo sijajno mladost.
Strelec natančni, v zahvalo za to naj medtem, ko odrasča,
vedno mu kiti glavó sam aharnjanski bršljan.¹²
(AG 6.279)

FALAJK (negotova datacija, domnevno eden zgodnejših aleksandrinskih pesnikov)

Rombos vrtljivi, ki bučne bakhantske obrede podžiga,
kožo, ki dal jo je mlad, dobro odrti srnjak,
zvoke šumeče broneno zvenečih tolkal koribantskih,
tirsá zeleni ročaj: steblo, ki diči ga storž,
glas globoko bobneči lahkotnega timpana, poleg 5
košek vejalni, ki kril često je spete lase,
Bakhu je dala Evánta, ko v čast zdravíc je zmirila
svojo rokó, ki je z njo stresala storžasti tirs.¹³
(AG 6.165)

FILODEM iz Gadare (Ciceronov sodobnik)

Živjo! »Pozdravljen!« Kako ti je ime? »Kaj pa tebi?« Počasi,
kam pa hitiš! »Tudi ti!« Fanta morda že imaš?
»Zmeraj, če ljubi me.« Hočeš zvečer večerjati z mano?
»Če si želiš.« No, prav. Koliko staneš? »Vnaprej 5
nič mi ne dajaj ...« Kako nenavadno! »Glede poplačila
boš presodil takrat, ko boš prespal.« Res lepo.
Kje pa stanuješ, poslal bom. »Povem ti.« In kdaj se dobiva?
»Kadar boš hotel.« Takoj hočem! »Pokaži mi pot!«
(AG 5.46)

¹¹ Glavni knjižničar na dvoru Antioha Velikega.

¹² Aharne so kraj blizu Aten, kjer so častili tudi Apolona in Dioniza. Slednji je imel vzdevek *Kissos* (=»Bršljan»), saj so Aharnjani verjeli, da je bršljan prvič zrasel prav v njihovem kraju. Bršljanove vence so podeljevali na glasbenih tekmovanjih.

¹³ Tri omenjena glasbila so verjetno 1) *rombos*: vrtavka (uporabljala se je pri misterijih), ki se jo vrtil na koncu vrvi, da spušča prediren brenčec zvok, 2) *koribantska tolkala*: cimbale, majhnim činelam ali kastanjetam podobna medeninasta tolkala iz dveh skodelic, 3) majhen bobenček *timpanon*.

HEDIL (3. st. pr. n. št.)

Vino, zvijačne zdravice, Nikagore sladka ljubezen:
ti Aglaóniko so v nežni zazibali sen.

Zdaj od nje za Kiprido tukaj leži ves premočen
plen deviških strasti, ves orošen od dišav:
njene sandale in mehke, raztrgane prsne poveze,
priče takratnega sna, priče ljubezenskih bitk.

5

(AG 5.199)

HEGEZIP (prva pol. 3. st. pr. n. št.)

Vse naokrog tega groba je ostro bodičevje, trnje,
ako boš bliže prišel, si boš opraskal nogé.
Timon, sovražnik ljudi sem, ki tukaj stanujem. Odidi,
tudi če bi me preklel, le, da odideš od tod!

(AG 7.320)

HERMOKREON (negotova datacija)

Nimfe vodà, ki postavil vam te je darí Hermokréon,
ko je slučajno odkril tale prelepi izvir,
zdrave bodite, naj zmeraj vas, polne te čiste pijače,
vodi preljubki korak semkaj v studenčnati hram.

(AG 9.327)

KALIMAH iz Kirene (3. st. pr. n. št.)

Prav nihče ni zaslutil, da gost je bolan: si ga videl,
s kakšno tegobo je prej sapo izdihnil iz pljuč,
v tem ko je pil svoj tretji napitek, še vrtnice v vencu
listje odvrgle so, vse padle mu z glave na tla.
Nekaj neznansko ga žge, pri bogovih, ne sklepam na pamet,
vem za zmikavske sledi, saj tudi sam sem zmikav.

5

(AG 12.134)

KRINAGORA (sodobnik cesarja Avgusta)

Pela Aristo je spev o čuvarju obmorske Evboje
Navpliju: s petjem pa sem, drznež, zagorel še sam.
Ogenj varljivi takrat je iz skal Kaferejskih preskočil
sredi temačne noči v moje nesrečno srce.
(AG 9.429¹⁴)

LEONIDAS iz Tarenta (3. st. pr. n. št.)

Pravijo mi, da sem majhna in pluti ne morem enako
ladjam, ki brez strahu plujejo preko morja:
saj ne zanikam, zares sem le majhen čolniček, a morje
teh ne gleda razlik, v sreči, ne v merah je ključ.
Druge naj kar imajo še boljša krmila, zanaša
vsak na drugo se stvar: jaz se na božjo pomoč.
(AG 9.107) 5

MELEAGER iz Gadare (1. st. pr. n. št.)

O noči, koprnenje nespečno po Heliodori,
muke, ki polne solza nosi varljivi jih svit,
je morda ostal vsaj še košček ljubezni do mene,
misli ledene še kaj greje spomin na poljub?
Sama leži v solzah in ljubi me v sanjski utvari,
ta je edina ob nji, njej se predaja v objem?
Ali pa drugo ljubezen ima in druge zabave?
Ne, svetilka, nikdar! Tebi sem v varstvo jo dal!
(AG 5.166) 5

MNAZALK (3. ali 4. st. pr. n. št.)

Jaz, nesrečna Vrlina, zdaj tukaj ležim, ob Užitku,
v strašni sramoti zato kodre ostrigla sem z las,
moje srce pretresa zares veliko trpljenje:
plehka Zabava pri vseh bolj kakor jaz je v časteh.
(AG App. 71)

¹⁴ Epigram je imitacija Dioskoridovega epigrama AG 5.138.

MOJRO (ok. 300 pr. n. št.)

V zlatem svetišču ležiš, ki boginje je last Afrodite,
grozd, z Dionizovo si kapljico ves prepojen.
Mati ne bo te več s svojo vitico ljubko objela,
z listom dišečim ne bo senčila več ti glavé.
(AG 6.119)

NEZNANI AVTOR

Semle, na tale zeleni se travnik ulezi, popotnik,
ter od napornih težav trudne si ude spočij.
Tu te očaral bo bor, ki ga božajo sape Zefirja,
v tem ko poslušal boš spev, ki ti ga pel bo škržat,
in pastir, ki v gorah opoldne v bližini izvira
rad na siringo igra v senčnih goščavah platan.
S tem boš ušel poletnemu ognju, ko vlada nam Sirij,
rešen vročine boš šel, Hermesu véruj, na pot.
(AG 16.227)

NIKAJNET (2. pol. 3. st. pr. n. št.)

Ve, heroine na véliki libijski gorski verigi,
ki vam egida čez pas polna okretnih je res,
hčere bogov, od Filetide sprejmite tele presvete
svežnje in vence strnišč, vsi še lepo zelené.
To desetina je z véjanja, kljub temu pa, heroine,
Libijcev drage gospe, lep in prisrčen pozdrav!
(AG 6.225)

NIKIAS (3. st. pr. n. št.)¹⁵

Ljubko cvetočo, barvito pomlad naznanjaš, čebela
rjavo rumena, ki cvet letni te vso obnori,
letaš okoli po sladko dišeči livadi, le delaj,
dokler tvoj voskasti sat polno ne bo obložen.
(AG 9.564)

¹⁵ Teokritov prijatelj (prim. *Id.* 11).

NOSIDA (3. st. pr. n. št.)

O Artemis, ki Delos imaš in Ortigijo ljubko,
daj, odloži svoj lok sveti v naročje Harít,
čisto telo si okoplji v Inópu in stopi do Lokrov
rešit Alketido muk hudih porodnih tegob.
(AG 6.273¹⁶)

PAMFIL (neznana datacija)

Nič več ne boš kakor prej posedal po listju zelenem
z ljubkim ščebetom cvrčeč milo zveneči napev,
saj te, glasni škržat, medtem ko si pel, je umoril
malo preišljen zamah dečkove lene dlani.
(AG 7.201)

PERZES (ok. 300 pr. n. št.)

Pas in kratko obleko s cvetlicami, zraven obvezo,
trak, ki ji prej je trdno bil preko prsi ovit,
tebi, Latona, je dala Timáesa, ko je v desetem
mesecu srečno minil strašno težaven porod.
(AG 6.272)

POZEJDIP (3. st. pr. n. št.)

Dobro sem oborožen, da s teboj se spopadem – in, Eros,
smrtnik sem, a se ne bom vdal! Ne napadaj me več!
Če me zalotiš pijanega, tvoj bom ujetnik, a trezen
tebi nasproti imam v boju ob sebi razum.
(AG 12.120)

¹⁶ Nosidino avtorstvo ni povsem zanesljivo.

RIJAN (3. st. pr. n. št.)

Gorgos, sin Asklepiadov, je lépo darilo posvetil
lepemu Fojbu na čast s svoje predrage glavé.
Fojbos Delfinijec, ti pa milosten bodi in dečku
srečo naklanjaj, doklèr bela ne pride starost.
(AG 6.278)

SIMIAS z Rodosa (ok. 300 pr. n. št.)

Tole sem z roko ujel, ko sem hodil po lepi goščavi,
dobro je skrita bila v lističih Bakhovih trt,
zdaj mi bo znotraj lepo ograjenega doma cvrčala
brez jezika sladko pesmi prijetne pojoč.
(AG 7.193)

TEODORID (3. st. pr. n. št.)

Stari lasje so enako kot Króbil, ki si jih ostrigel
v starosti štirih je let pevcu Apolonu v čast.
K temu je sin Hegezídikov borca dodal petelina
zraven ploščati kolač, s sirom bogato prekrit.
Daj, Apolon, da Króbil v moža do popolnosti zrasede, 5
varuj mu s svojo rokó hišo in vse, kar je v njej!
(AG 6.155)

TEOKRIT (3. st. pr. n. št.)

Tu so vrtnice rosne za Muze, doma s Helikona,
timijan zraven leži, v gostih grmičih rastoč,
lovor s temnikastim listjem je, Pitijec, zate, Zdravilec,
delfska ga skala je v čast tebi odela v sijaj.
Kozel rogati oltar s krvjo bo poškrópil, poglej ga, 5
zadnjič ta bela žival jé s terebintovih vej.
(AG 6.336)